


**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД  
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»  
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ  
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»  
Декан географічного факультету  
  
Калинич І.В./  
«31» серпня 2020 року

**СИЛАБУС ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
«ГЕОМОРФОЛОГІЯ ТА ПАЛЕОГЕОГРАФІЯ ПЛЕЙСТОЦЕНУ»**

Рівень вищої освіти	<b>перший (бакалаврський)</b>
Галузь знань	<b>10 “Природничі науки”</b>
Спеціальність	<b>106 “Географія ”</b>
За освітньою програмою	<b>Географія</b>
Статус дисципліни	<b>обов’язкова</b>

<b>Назва курсу</b>	Геоморфологія та палеогеографія плейстоцену
<b>Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна</b>	Географічний факультет, кафедра фізичної географії та раціонального природокористування
<b>Галузь знань, шифр та назва спеціальності</b>	10 «Природничі науки» 106 «Географія»
<b>Викладачі курсу</b>	Микита Михайло Михайлович
<b>Профайл викладачів</b>	<a href="https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/geograph-fiz_geo/staff">https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/geograph-fiz_geo/staff</a>
<b>E-mail</b>	<a href="mailto:mykhailo.mykyta@uzhnu.edu.ua">mykhailo.mykyta@uzhnu.edu.ua</a>
<b>Сторінка курсу в Moodle</b>	<a href="https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=811">https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=811</a>
<b>Мова викладання</b>	Українська
<b>Тривалість курсу</b>	4 кредити ЄКТС / 120 годин
<b>Обсяг курсу</b>	60 годин – аудиторні заняття (32 години лекційні, 28 годин практичні заняття); 60 годин – самостійна робота студента.
<b>Формат курсу</b>	Очний. Проведення лекцій, практичних робіт, консультацій тощо.
<b>Анотація до курсу</b>	Курс «Геоморфологія та палеогеографія плейстоцену» займає важливе місце у системі підготовки фахівця-географа, оскільки є дисципліною, що допомагає формувати відповідний світогляд студента та надає йому знання, що стосуються термінологічних основ геоморфологічної науки. Основним завданням є ознайомлення студентів із базовими поняттями сучасної геоморфологічної науки, знаннями про рельєф, відклади, що його складають, процеси, що його зумовлюють та палеогеографічну історію розвитку рельєфу Землі. Розвинути знання про будову, генезис, розвиток та динаміку рельєфу земної поверхні; розкрити особливості формування рельєфу в залежності від рельєфоутворюючих чинників.
<b>Ключові слова</b>	Геоморфологія, рельєф, палеогеографія, відклади, ендегенні процеси, екзогенні процеси, генезис рельєфу.
<b>Мета та цілі курсу</b>	Метою вивчення навчальної дисципліни «Геоморфологія та палеогеографія плейстоцену» є вивчення морфології, морфометрії, морфоструктурного аналізу рельєфу, дослідженні геоморфологічних процесів як основних чинників рельєфоутворення та реконструкції фізико-географічних умов у минулі геологічні періоди. Основними цілями курсу є здатність студентів аналізувати ендегенні процеси та їх прояв у рельєфі земної кулі; оволодіти знаннями аналізу морфоструктур і морфоскульптур; засвоєти поняття про морфологію, генезис, вік і динаміку рельєфу; виявляти фактори антропогенного впливу на формування сучасного рельєфу; розглядати реконструкції палеогеографічних обстановок минулих геологічних епох. Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей: ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК 6. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

	<p>ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.</p> <p>ФК 3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах.</p> <p>ФК 4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки.</p> <p>ФК 5. Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.</p> <p>ФК 6. Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.</p> <p>ФК 8. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.</p> <p>ФК 9. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.</p> <p>ФК 10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.</p>
<p><b>Прореквізити курсу</b></p>	<p>Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з навчальних курсів освітньої програми «Географія»: ОК 2.2 «Загальне землезнавство»; ОК 2.4 «Геологія загальна та історична»; ОК 2.3 «Топографія з основами геодезії».</p>
<p><b>Очікувані результати навчання</b></p>	<p>У процесі вивчення дисципліни студент повинен знати теоретичні основи курсу, зв'язок дисципліни з іншими науками природничого циклу - ПРН 1</p> <p>Знати явища, які пов'язані з ендегенними та екзогенними процесами; морфологію, генезис та вік рельєфу - ПРН 3, 5</p> <p>Володіти знаннями про особливості взаємозв'язку морфоструктур і морфоскульптур - ПРН 5</p> <p>Знати історичні події у формуванні основних рис рельєфу Землі, а також фізичні властивості гірських порід та їх вплив на формування рельєфу - ПРН 8</p> <p>Розуміти чинники і закономірності формування та розповсюдження різних форм рельєфу; знати діагностичні ознаки та методи дослідження форм рельєфу - ПРН 7</p> <p>Володіти методикою складання геолого-геоморфологічних профілів; будувати геоморфологічну карту - ПРН 6</p> <p>Описувати різноманітні форми рельєфу, здійснювати геоморфологічну характеристику територій використовуючи спеціальну термінологію - ПРН 3, 9</p>
<p><b>Навчальні техніки та методи, які будуть використовуватися під час викладання курсу</b></p>	<p>Словесні методи – лекція, бесіда, диспут.</p> <p>Наочні методи – виконання практичних робіт, усне опитування на практичних заняттях, ситуаційні завдання прикладного характеру, ілюстрації, демонстрації, презентації, реферати.</p> <p>Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності – контроль за самостійною роботою студентів.</p> <p>Інтегровані (універсальні) методи.</p> <p>Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю) за ефективністю</p>

	навчально-пізнавальної діяльності – поточне опитування, модульне контрольне опитування, підсумковий контроль.
<b>Необхідне обладнання</b>	Технічні засоби: дидактичні матеріали (електронний варіант лекцій, комплексні контрольні роботи; презентації тощо); технічні пристрої (мультимедійні апарати, стенди, моделі, Інтернет ресурси) для пред'явлення дидактичного матеріалу; - пакети завдань для модульного та підсумкового контролю; система віртуального навчання «Moodle»; офісні додатки; сервіс Google Meet. Обладнання: атласи, прилади і матеріали Кабінету геології, карти.
<b>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</b>	<p>Поточний контроль для змістового модуля № 1 включає виконання 7-ми практичних робіт, за якісне виконання і захист яких можна максимально отримати 45 балів; контроль за самостійною роботою відбувається у формі перевірки реферату (максимальна оцінка 10 балів) та написання модульної контрольної роботи для виявлення рівня теоретичних та практичних знань, яка максимально оцінюється у 45 балів (три теоретичних питання по 15 балів за кожне).</p> <p>Змістовий модуль № 2 включає виконання 7-ми практичних робіт, за виконання і захист яких можна максимально отримати 45 балів; контроль за самостійною роботою відбувається у формі перевірки реферату (максимальна оцінка 10 балів) та написання модульної контрольної роботи (три теоретичні питання) для виявлення рівня теоретичних та практичних знань, яка максимально оцінюється у 45 балів.</p> <p>Перескладання підсумкового модульного контролю студентами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються. Студенти, які не були присутні (з поважних причин) також повинні скласти модульну контрольну роботу протягом двох тижнів.</p> <p>Під час другого модульного контролю викладач оголошує загальну кількість балів накопичених студентом. Якщо студент набрав 60 і більше балів, то екзамен може бути виставлений за результатами підсумкового модульного контролю.</p> <p>Семестровий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни. Форма проведення семестрового контролю усна за змістом і структурою екзаменаційних білетів, які розглядаються та затверджуються на засіданні випускової кафедри.</p> <p>Якщо студент за результатами підсумкового модульного контролю набрав 60 і більше балів, а на екзамені отримав менше 60 балів, то викладач має право з метою з'ясування повноти оволодіння програмою дисципліни, сформованості умінь та навичок, поставити додаткові питання в межах програми навчальної дисципліни. Підсумкова оцінка з дисципліни визначається викладачем з врахуванням балів, отриманих за відповіді на додаткові питання. Під час відповіді на питання екзаменаційного білета враховується чіткість, логічність і послідовність викладу матеріалу, культура мовлення, уміння аналізувати, порівнювати, робити узагальнення та висновки. Критерії оцінювання зазначаються у робочій програмі навчальної дисципліни й доводяться до відома студентів на першому занятті.</p>
<b>Підсумковий контроль, форма</b>	Екзамен у формі усної перевірки знань.
<b>Зміст курсу</b>	Змістовий модуль 1. <i>Геоморфологія як наука. Ендогенні і екзогенні</i>

	<p><i>чинники, процеси і форми рельєфу.</i></p> <p>Тема 1. Основні методологічні положення геоморфології та етапи її становлення.</p> <p>Тема 2. Загальні закономірності будови рельєфу Землі.</p> <p>Тема 3. Ендогенні чинники рельєфотворення.</p> <p>Тема 4. Властивості гірських порід і їх вплив на формування рельєфу.</p> <p>Тема 5. Екзогенні процеси і морфоскульптури та їх географічне поширення.</p> <p>Тема 6. Гляціальні і криогенні геоморфологічні процеси.</p> <p>Тема 7. Еолові і карстові морфоскульптури та схилі процеси рельєфотворення.</p> <p>Тема 8. Екзогенні процеси на дні океанів і утворювані ними морфоскульптури.</p> <p>Змістовий модуль 2. <i>Взаємодія морфоструктур й морфоскульптур Землі. Палеогеографія як наука.</i></p> <p>Тема 9. Взаємодія морфоструктури й морфоскульптури Землі та її геоморфологічні наслідки.</p> <p>Тема 10. Рельєф, створений діяльністю людини та за її участі (антропогенний рельєф).</p> <p>Тема 11. Методи польових геоморфологічних досліджень і геоморфологічне картографування.</p> <p>Тема 12. Палеогеографія як наука..</p> <p>Тема 13. Динамічна палеогеографія.</p> <p>Тема 14. Реконструкція обстановок осадонакопичення і клімату минулих епох.</p> <p>Тема 15-16. Палеобіогеографічне районування.</p>
<p><b>Література для вивчення дисципліни</b></p>	<p style="text-align: center;"><b>Основна література</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології: навч. посібник . – К.: Вища школа, 2005. – 495 с.</li> <li>2. Сіренко І.М. Динамічна геоморфологія. Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 263 с.</li> <li>3. Колтун О.В. Вступ до геоморфології : Навчальний посібник. – Львів: Видав. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006 . – 80 с.</li> <li>4. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології: Навч. посіб. / За ред. О.М. Маринича. – К.: Вища шк., 2005. – 495 с.</li> <li>5. Екологічна геоморфологія України. Навчальний посібник / В.В.Стецюк, Г.І. Рудько, Г.І.Ткаченко. – К.: Вища школа, 2009. – 367 с.</li> <li>6. Шукин И. С. Общая геоморфология: В 3 т. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1960. – Т. 1. – 614 с.; 1964. – Т. 2. – 562 с.; 1974. – Т. 3. – 383 с.</li> </ol> <p style="text-align: center;"><b>Допоміжна література</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Павловська Т. С. Геоморфологія: Терміни й поняття (коментар). Навч. посібник. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – 284 с.</li> <li>2. Рельєф України. Навчальний посібник / Б.О.Вахушев, І.П.Ковальчук, О.О.Комлев, Я.С. Кравчук та ін. За заг. редакцією В.В.Стецюка. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 688 с. 18.</li> <li>3. Сучасна динаміка рельєфу України. Монографія / В.П.Палієнко, А.В.Матошко, М.С.Барщевський та ін. За ред. В.П.Палієнко. – К: Наук. думка, 2005. – 267 с.</li> <li>4. Шмуратко В.И., Козлова Т.В., Черкез Е.А. Основы общей геоморфологии. Учебное пособие для студентов специальности «гидрогеология» / Одесский национальный университет им. И.И. Мечникова. – Одесса, 2008. – 282 с. – илл. 136.</li> <li>5. Леонтьев О. К., Рычагов Г. И. Общая геоморфология. – М.: Высш. шк., 1979. – 287 с.</li> </ol>

	6. Райс Р. Дж. Основы геоморфологии. – М.: Мир, 1980. – 574 с. 7. Шевчук В.В., Михайлов В.А. Загальна геотектоніка з основами геодинаміки: Підручник.–К.:ВПЦ ”Київський університет”, 2005.–328 с. 8. Якушко О. Ф. Основы геоморфологии. – Минск: Вышэйш. шк., 1986. – 204 с.
<b>Інформаційні ресурси</b>	Підручники для вивчення навчальної дисципліни: <a href="http://www.geol.univ.kiev.ua/lib/Lukienko_struct_geology.pdf">http://www.geol.univ.kiev.ua/lib/Lukienko_struct_geology.pdf</a> <a href="http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/2574/Kurs_lekcij.PDF">http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/2574/Kurs_lekcij.PDF</a> <a href="http://fs.onu.edu.ua/clients/client11/web11/metod/ggf/pedan.pdf">http://fs.onu.edu.ua/clients/client11/web11/metod/ggf/pedan.pdf</a> <a href="http://old.geography.lnu.edu.ua/Strukt/Biblio/Prakt_lab/Metoduchka_geom/Metodycka_Praktykum.pdf">http://old.geography.lnu.edu.ua/Strukt/Biblio/Prakt_lab/Metoduchka_geom/Metodycka_Praktykum.pdf</a> <a href="http://dSPACE.pnpu.edu.ua/bitstream/.pdf">http://dSPACE.pnpu.edu.ua/bitstream/.pdf</a> Освітні портали: <a href="https://uk.wikipedia.org/wiki">https://uk.wikipedia.org/wiki</a> <a href="http://wikiinfo.mdpu.org.ua/index.php">http://wikiinfo.mdpu.org.ua/index.php</a> <a href="http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_autors_korostelev_aa/">http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_autors_korostelev_aa/</a>
<b>Питання для підсумкового контролю</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Геоморфологія як наука. Об’єкт, предмет і завдання геоморфологічної науки.</li> <li>2. Поняття денудаційний рельєф, його особливості.</li> <li>3. Поняття акумулятивний рельєф, його особливості.</li> <li>4. Магматизм, землетруси і їх роль в рельєфоутворенні.</li> <li>5. Генетична класифікація рельєфу.</li> <li>6. Основні типи геоморфологічних карт.</li> <li>7. Поняття “карст”, умови і типи карстоутворення.</li> <li>8. Поверхневий і глибинний карст. Значення вивчення карсту.</li> <li>9. Поняття нівальні, гляціальні та флювіогляціальні процеси.</li> <li>10. Генетичні типи льодовиків.</li> <li>11. Гірське зледеніння, його рельєфоутворююча роль.</li> <li>12. Форми рельєфу гірських льодовиків.</li> <li>13. Покривне зледеніння, його рельєфоутворююча роль.</li> <li>14. Форми рельєфу покривних льодовиків.</li> <li>15. Зональність рельєфу областей давнього покривного зледеніння.</li> <li>16. Особливості рельєфоутворення в областях льодової денудації і льодової акумуляції.</li> <li>17. Водно-льодовикові форми рельєфу і механізм їх утворення.</li> <li>18. Нівальні форми рельєфу і механізм їх утворення.</li> <li>19. Ерозійні гляціальні форми і механізм їх утворення.</li> <li>20. Акумулятивні гляціальні форми і механізм їх утворення.</li> <li>21. Поняття перегляціальна зони, і які процеси в ній відбуваються.</li> <li>22. Механізм утворення криогенних форм рельєфу.</li> <li>23. Соліфлюкція і пов’язані з нею форми рельєфу.</li> <li>24. Специфіка промерзання ґрунту.</li> <li>25. Географічне поширення багаторічної мерзлоти.</li> <li>26. Морозобійне утворення тріщин.</li> <li>27. Процеси пучення та утворення полоїв.</li> <li>28. Поняття термокарст, термоерозія і термоабразія.</li> <li>29. Процеси криогенної десерпції (кріп).</li> <li>30. Криогенне вивітрювання і пов’язані з ним форми рельєфу.</li> <li>31. Особливості еолового рельєфоутворення.</li> <li>32. Особливості еолової ерозії.</li> <li>33. Форми рельєфу, створені в процесі дефляції.</li> <li>34. Форми рельєфу, створені в процесі еолової коразії (абразії).</li> </ol>

- |  |   |
|--|---|
|  | <p>35. Форми рельєфу, створені в процесі еолової акумуляції.</p> <p>36. Основні закономірності еолового рельєфоутворення.</p> |
|--|---|